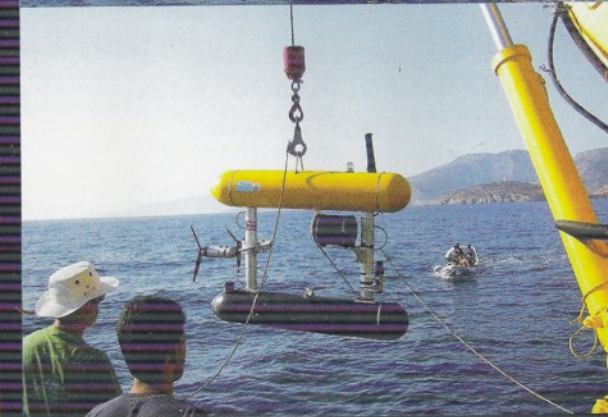
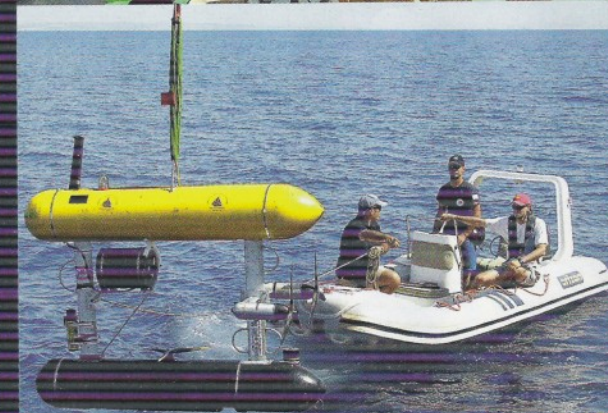
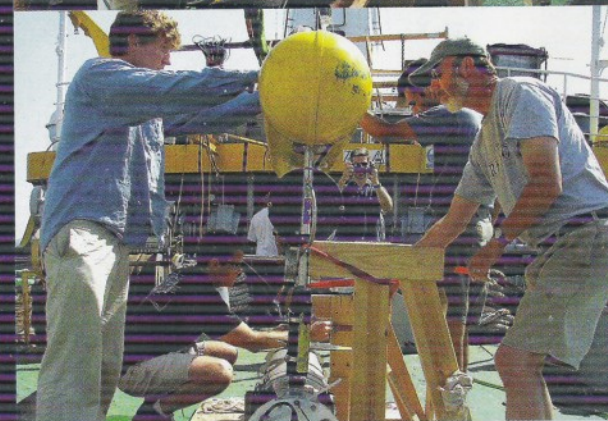
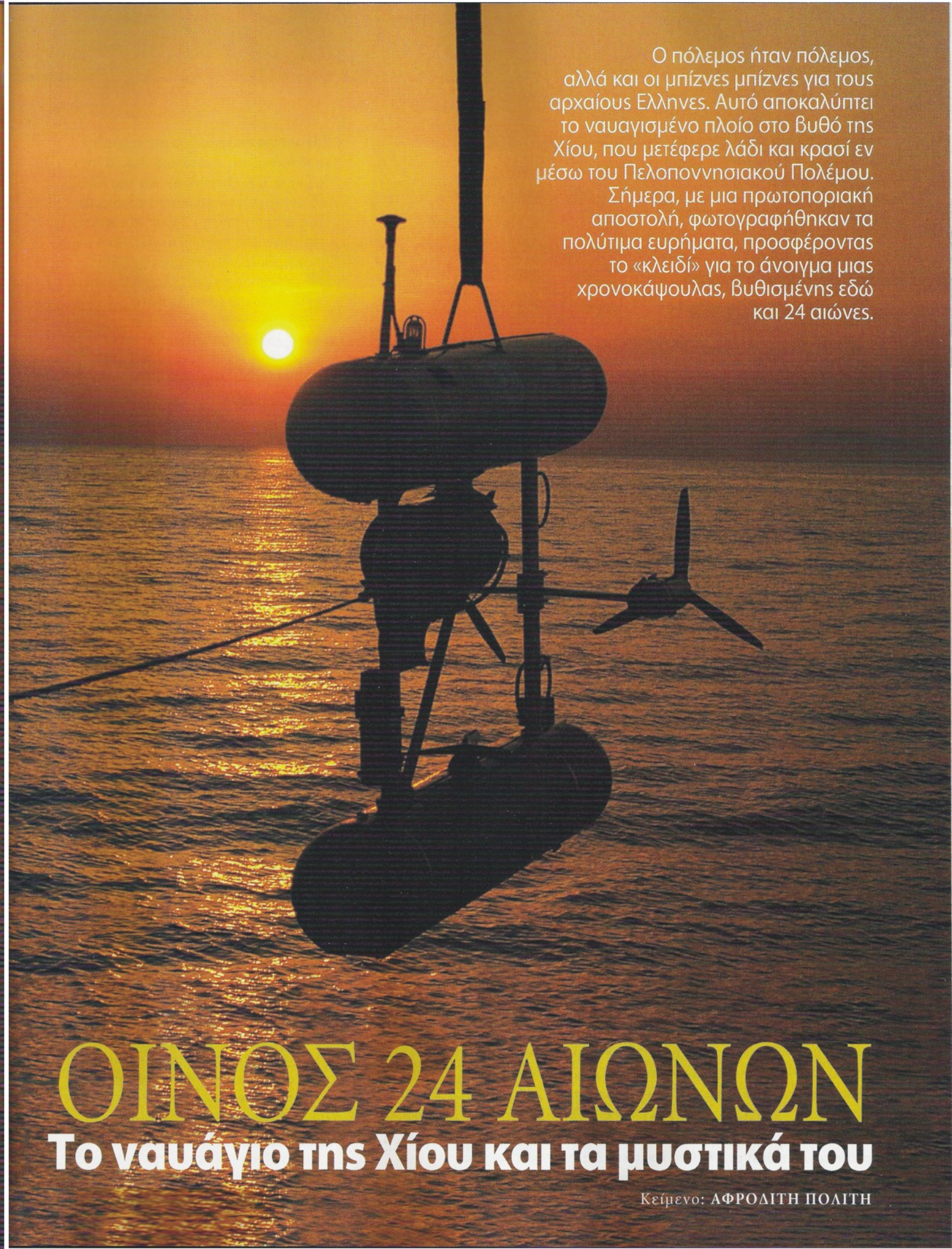

Ο πόλεμος ήταν πόλεμος,
αλλά και οι μπίζνες μπίζνες για τους
αρχαίους Έλληνες. Αυτό αποκαλύπτει
το ναυαγισμένο πλοίο στο βυθό της
Χίου, που μετέφερε λάδι και κρασί εν
μέσω του Πελοποννησιακού Πολέμου.

Σήμερα, με μια πρωτοποριακή
αποστολή, φωτογραφήθηκαν τα
πολύτιμα ευρήματα, προσφέροντας
το «κλειδί» για το άνοιγμα μιας
χρονοκάψουλας, βυθισμένης εδώ
και 24 αιώνες.

ΟΙΝΟΣ 24 ΑΙΩΝΩΝ

Το ναυάγιο της Χίου και τα μυστικά του

Κείμενο: ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΠΟΛΙΤΗ

Το πλοίο «Αιγαίο» ολοκλήρωσε, το καλοκαίρι που μας πέρασε, αυτήν τη φάση της αποστολής. Ο δρ Δημήτρης Σακελλαρίου, γεωλόγος-ερευνητής του ΕΛΚΕΘΕ (με τη φωτογραφική μηχανή στο χέρι) ήταν ο αρχηγός της αποστολής.

Ενας νόμος και μερικές παρανομίες

«Ελληνικές θάλασσες: ο επόμενος προορισμός των αρχαιοκάπηλων» έγραφε με πηχυσία γράμματα η βρετανική εφημερίδα «Guardian» πριν από λίγους μήνες, με αφορμή το νέο νόμο για την απελευθέρωση των καταδύσεων αναψυχής. Βαρύγδουπος ίσως και τρομολάγνος ο τίτλος του δημοσιεύματος, συνέπεσε χρονικά με την ανασωπύρωση του ενδιαφέροντος για την αρχαιοκαπηλία, μετά τις νέες αποκαλύψεις στο σκάνδαλο Γκετί. Η κ. Δελλαπόρτα, προϊσταμένη της Εφορίας Εναλίων Αρχαιοτήτων, ήταν από τους πρώτους που αντιπάχθηκαν στο νόμο του υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, με το σκεπτικό ότι η απελευθέρωση των καταδύσεων μπορεί θεωρητικά να ευνοεί τον τουρισμό, αλλά αφήνει απροσπάτετο τον ενάλιο αρχαιολογικό πλούτο της χώρας. Η «Guardian» φιλόξενησε εκτενώς τις απόψεις της, μαζί με εκείνες του πρόεδρου του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων Δημήτρη Αθανασούλη, αλλά και του διευθυντή Δίωξης Αρχαιοκαπηλίας του υπουργείου Δημόσιας Τάξης, Γιώργου Γληγόρη.

Την εποχή που η υποθαλάσσια αρχαιοκαπηλία είναι σε άνοδο, κατέληγε το δημοσίευμα, ο νέος νόμος, επιτρέποντας τις καταδύσεις σε ιδιώτες και στα 10.000 μίλια των ελληνικών ακτών (σε αντίθεση με τα ως τώρα επιτρεπόμενα 620 μίλια), είναι σαν να προσκαλεί έμμεσα τους υποψήφιους αρχαιοκάπηλους. Η ανησυχία της κ. Δελλαπόρτα και άλλων φορέων είναι ότι, εκτός από τους καταδύτες, θα μπορούν να έχουν ελεύθερη πρόσβαση ιδιώτες με μηχανήματα τελευταίας τεχνολογίας. «Μέχρι και Σινούκ μπορεί να σκώσει από το βυθό ένα εξελιγμένο υποβρύχιο όχημα, πόσω μάλλον αρχαία» μας είπε χαρακτηριστικά η κ. Δελλαπόρτα. Από την άλλη, οι υποστηρικτές του νόμου έχουν με το μέρος τους το επιχείρημα ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να εξελιχθεί σε παράδεισο του θαλάσσιου και του υποβρύχιου τουρισμού.

Παράδεισος για τουρίστες, επενδυτές και επιχειρηματίες ή παράδεισος για αρχαιοκάπηλους και λαθρέμπορους; Το νομοσχέδιο ψηφίστηκε, ο παράδεισος μπορεί να περιμένει, μόνο που ο παράδεισος του ενός εύκολα γίνεται η κόλαση του άλλου.

Το αρχαίο ναυάγιο που ανακαλύφθηκε πρόσφατα στο ανατολικό Αιγαίο, στα ανοιχτά των Οινουσσών και της Χίου, διηγείται μια συναρπαστική ιστορία, καθώς έρχεται από το βάθος 24 αιώνων, την ταραχώδη περίοδο του Πελοποννησιακού Πολέμου. Δεν πρόκειται για καμιά πολεμική τριήρη, αλλά για ένα φορτηγό πλοίο του 4ου π.Χ. αιώνα – μια συνθιτισμένη περίπτωση, δηλαδή.

Ανάμεσα στα υπολείμματα του σκαριού ανακαλύφθηκαν πάνω από 400 αμφορείς, πολλοί διατηρημένοι σε εξαιρετική κατάσταση, ενώ κάποιοι βρέθηκαν σχεδόν άθικτοι. Οι αμφορείς, σαμιακού και χιακού τύπου, μετέφεραν πολύτιμο για την εποχή εμπόρευμα: λάδι και κρασί, το ξακουστό τότε σαμιώτικο κρασί, που το τιμούσαν οι Αθηναίοι, αλλά πολλές φορές ταξίδευε και ως την Κύπρο και την Κριμαία.

Ο αριθμός των αγγείων είναι ο μεγαλύτερος που έχει βρεθεί στα μέχρι τώρα γνωστά ναυάγια, ενώ το γεγονός ότι το πλοίο αυτό εκτελούσε ένα αρκετά «βαρβάτο» εμπορικό δρομολόγιο εν τω μέσω του Πελοποννησιακού Πολέμου, μας πληροφορεί ότι το εμπόριο καλά κρατούσε, ακόμα και μετά την παρακμή της Αθηναϊκής Συμμαχίας.

Αυτήν τη στιγμή οι έρευνες για το αρχαίο ναυάγιο συνεχίζονται, ενώ οι πρώτες επιστημονικές δημοσιεύσεις αναμένονται το καλοκαίρι. Το πραγματικά ξεχωριστό σ' αυτήν την ανακάλυψη είναι ότι δεν θα είχε υλοποιηθεί δίχως τη συμβολή της τεχνολογίας.

Το ναυάγιο της Χίου ανακαλύφθηκε από έλληνες επιστήμονες και φωτογραφήθηκε διεξοδικά από υπερσύγχρονο υποβρύχιο όχημα, χάρη σε μια πρωτοποριακή αποστολή που συνδύασε την αρχαιολογική έρευνα με την υποθαλάσσια τεχνολογία και τη ρομποτική. Στο πλαίσιο της αποστολής η Εφορία Εναλίων Αρχαιοτήτων και το Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών συνεργάστηκαν με δύο κορυφαία επιστημονικά ινστιτούτα των ΗΠΑ, το MIT (Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Μασαχουσέτης) και το Ωκεανογραφικό Ινστιτούτο του Woodshole. Για τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας οι αμερικανοί επιστήμο-

νες εξέλιξαν το αυτόνομο όχημα «Seabed», ένα ρομποτικό υποβρύχιο τελευταίας τεχνολογίας, ανάλογο αλλά πιο εξελιγμένο με εκείνο που «φωτογράφιζε» το ναυάγιο του Τιτανικού.

Το «Seabed», πιστό στο όνομά του, που σημαίνει βυθός, καταδύθηκε σε βάθος 70 μέτρων και τράβηξε πάνω από 7.000 ψηφιακές φωτογραφίες υψηλής ανάλυσης. Αποτέλεσμα, ένα πλήρες «μωσαϊκό» του ναυαγίου, που ολοκληρώθηκε μόλις πρόσφατα, έπειτα από πολύμηνες

και τον αρχηγό της αποστολής κ. Δημήτριο Σακελλαρίου, γεωλόγο-ερευνητή του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών.

Η συνεργασία των δύο φορέων έχει ξεκινήσει εδώ και έξι χρόνια. «Από το 2000 ως σήμερα έχουν υλοποιηθεί περίπου 20 αποστολές σε διάφορες περιοχές, από το Καστελόριζο μέχρι τη Χερσόνησο του Αθω και από τη Χίο μέχρι την Κύθηρο και τα Κύθηρα. Έχουν εντοπισθεί περισσότερα από 30 ναυάγια της κλασικής, ελληνιστικής, ρωμαϊκής, βυ-

Η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα χαιρέτισε ως κορυφαίο επίτευγμα τη χαρτογράφηση του αρχαίου ναυαγίου.

εργασίες. Η ποιότητα της αποτύπωσης είναι τόσο υψηλή, ώστε διακρίνεται κάθε λεπτομέρεια στους αμφορείς και το βυθό. Η πρωτοτυπία της μεθόδου είναι ότι επιτρέπει να γίνουν μετρήσεις χωρίς τη φυσική παρουσία του ανθρώπου στο βυθό, λύνοντας τα χέρια σε αρχαιολόγους και ερευνητές.

Το ΕΨΙΛΟΝ μίλησε με τους έλληνες επιστήμονες που πρωτοστάτησαν στην αποστολή, τη διευθύντρια της έρευνας κ. Αικατερίνη Δελλαπόρτα, προϊσταμένη της Εφορίας Εναλίων Αρχαιοτήτων,

Ζαντινής και μεταγενέστερων περιόδων σε βάθη μέχρι 500 μέτρα, ενώ έχουν ερευνηθεί δεκάδες τετραγωνικά χιλόμετρα έκτασης του βυθού του Αιγαίου Πελάγους, σε βάθη μέχρι 600 μέτρα» μας είπε ο δρ Σακελλαρίου.

Μια πρόκληση ματιά σε επιστημονικά περιοδικά του εξωτερικού αρκεί για να πείσει και τον πιο καχύποπτο ότι οι θησαυροί των ελληνικών θαλασσών χαίρουν μεγάλης εκτίμησης παγκοσμίως. Το ναυάγιο της Χίου φιγουράρει «πρώτο

Τα μέλη της αποστολής δουλεύουν με ζήλο για τη χαρτογράφηση του ναυαγίου και το ξεκλείδωμα των μυστικών του. Η συνεργασία με το MIT και το Woodshole ανοίγει το δρόμο για τις μελλοντικές εξερευνήσεις.

τραπέζι πίστα» στις ανακοινώσεις του MIT και του Woodshole, ως κορυφαίο επιστημονικό επίτευγμα, ενώ η είδηση παρουσιάστηκε μετά πολλών επαίνων από το Discovery News, το γερμανικό «Spiegel» και εκλαϊκευμένα επιστημονικά έντυπα.

Αντίθετα, στην Ελλάδα δεν φαίνεται να εντυπωσιαζόμαστε, μια και είδηση έχει περάσει στα «ψιλά». Έχει να κάνει με το ελληνικό παράδοξο, που προτιμά ένα ζουμερό σκάνδαλο ή μια ιστορία διαφθοράς και ρεμούλας από ένα «success story»; Η μήπως η σιγή του υπουργείου ερμηνεύεται από το φόβο ότι η Ελλάδα κινδυνεύει ούτως ή άλλως από αρχαιοκάπηλους, οπότε με το να μην προβάλουμε τις ανακαλύψεις στις ελληνικές θάλασσες προστατεύουμε έμμεσα τα αρχαία μας;

Η κ. Δελλαπόρτα έχει πάρει σαφή

Σκαπανείς νέας τεχνολογίας

«Υπερσύγχρονο ρομπότ χαρτογραφεί αρχαίο ναύαγιο», «Το "Seabed" ταράζει τα νερά της υποβρύχιας τεχνολογίας», «Ναυάγιο στη Χίο φωτογραφίζεται από "ρομπότ-αρχαιολόγο"», «Τα ρομπότ κάνουν, σε λίγες μέρες, αυτό που οι αρχαιολόγοι χρειάζονται χρόνια για να πετύχουν». Αυτοί είναι μερικοί από τους τίτλους και τα σχόλια της διεθνούς ειδησεογραφίας, με αφορμή τη χαρτογράφηση του ναυαγίου στη Χίο από το ρομπότακι «Seabed», του Ωκεανογραφικού Ινστιτούτου του Woodshole και του MIT.

Την αρχή έκαναν το 2004 Έλληνες επιστήμονες, «σαρώνοντας» την επιφάνεια του βυθού με ηχοβολιστικά συστήματα. Όπως μας εξήγησε ο δρ Σακελλαρίου, γεωλόγος-ερευνητής του ΕΛΚΕΘΕ και αρχηγός της αποστολής, από την ερμηνεία των «ηχογραφημάτων» επιλέχθηκε ένα σημείο, σε βάθος 70 μέτρων, στο οποίο είχε καταγραφεί μία «περίεργη» ανάκλαση. Εκεί καταδύθηκε το τηλεκατευθυνόμενο όχημα «Αχιλλέας» και εντόπισε ένα σωρό από καλά διατηρημένους αρχαίους αμφορείς, μισοκαλυμμένους από τη λάσπη του βυθού. Το σχήμα του σωρού αντικατόπτριζε το σχήμα του εμπορικού πλοίου που ναυάγησε εκεί. Με τη βοήθεια του βαθυσκάφους «Θέτις» και τις οδηγίες των αρχαιολόγων ανελκύστηκαν δειγματοληπτικά δύο αμφορείς χιακού και σαμιακού τύπου. Έτσι, ένα χρόνο αργότερα, η διεθνής πλέον αποστολή κατάφερε να συγκεντρώσει περισσότερες από 7.000 ψηφιακές φωτογραφίες με κάμερα υψηλής ευκρίνειας, χαρτογραφώντας πλήρως το ναυάγιο. Αυτό τι λείει σ' εμάς τους στεριανούς, που δεν σκαμπάζουμε ούτε από υποθαλάσσιες έρευνες ούτε από υψηλή τεχνολογία; Ότι εκεί, όπου ανθρώπου νους και πνεύμονας δύσκολα αντέχει πάνω από λίγα λεπτά, πατάει το αυτόνομο πόδι και το ψηφιακό μάτι του ρομπότ, καθοδηγούμενο από τον άνθρωπο. Το πλήρωμα του πλοίου «Αιγαίο», που το καλοκαίρι του 2005 ολοκλήρωσε αυτήν τη φάση της αποστολής, συμμετείχε σε ένα γεγονός πρωτοφανές για τα ελληνικά και διεθνή -επιστημονικά και αρχαιολογικά- δεδομένα.

θέση έναντι του νέου νόμου του υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, που επιτρέπει την κατάδυση στις ελληνικές θάλασσες χωρίς άδεια από τις αρχαιολογικές υπηρεσίες. Οι ενστάσεις της ίδιας, του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων, του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος, αλλά και βουλευτών της αντιπολίτευσης (ΣΥΝ, ΚΚΕ) βασίζονται στο σκεπτικό ότι η απελευθέρωση των καταδύσεων ανοίγει, μεταξύ άλλων, και «παραθυράκια» στην υποθαλάσσια αρχαιοκαπηλία.

Το ξύλινο πλοίο του 4ου αιώνα π.Χ., που ναυάγησε στα ανοιχτά της Χίου, ένα από τα πολλά που βρίσκονται στο βυθό των ελληνικών θαλασσών, είναι πολύτιμο για τους αρχαιολόγους ακριβώς επειδή πρόκειται για «ένα κλειστό σύστημα», όπως μας είπε η κ. Δελλαπόρτα, για μια χρονοκάψουλα βυθισμένη εδώ και αιώνες.

Εξίσου ενθουσιώδης ακούγεται ο αρχηγός της αμερικανικής συμμετοχής, αρχαιολόγος του MIT, δρ Φόλεϊ: «Αυτό που κάνουμε εδώ είναι ουσιαστική έρευνα, μακρόχρονη, κοπιαστική και συστηματική επιστημονική δουλειά. Θα μας οδηγήσει σε περίεργες κατευθύνσεις, θα δημιουργήσει νέα ερωτήματα, αλλά είμαστε πεπεισμένοι ότι σε 10 με 15 χρόνια θα αλλάξουμε την Ιστορία» δηλώνει στην ανακοίνωση του MIT.

Επικοινωνήσαμε μαζί του τηλεφωνικά, ρωτώντας τον περισσότερα για την αρχαιολογική σημασία των ευρημάτων: «Αυτήν τη στιγμή δουλεύουμε εντατικά,

Το βαθυσκάφος «Θέτις» καταδύθηκε και ανέλκυσε δειγματοληπτικά δύο αμφορείς. Ένα χρόνο αργότερα, το ρομπότ «Seabed» (βλ. στην αρχή του θέματος) τραβούσε περισσότερες από 7.000 φωτογραφίες υψηλής ανάλυσης και ευκρίνειας.

συνεργαζόμενοι με τους Έλληνες αρχαιολόγους και πιστεύουμε ότι μέχρι το τέλος του χρόνου θα έχει εκδοθεί το πρώτο επιστημονικό δημοσίευμα. Θεωρούμε όλοι εξαιρετικά σημαντικό το ναυάγιο αυτό, γιατί μας δίνει νέα στοιχεία για μια εποχή που νομίζαμε ότι οι εμπορικές συναλλαγές είχαν ατονήσει ή σταμάτησαν τελείως. Το εντυπωσιακό είναι ότι εν μέσω του Πελοποννησιακού Πολέμου και ενώ η Χίος έχει πάψει να είναι σύμμαχος της Αθήνας, εξακολουθεί να εξάγει τα αγαθά της, πιθανότατα στην ίδια την Αθήνα ή και σε αποικίες στη Μαύρη Θάλασσα».